

Gelişmekte Olan Ülkelerde Asgari Ücretin Ücretler ve
İstihdam Üzerindeki Etkisi

*The Impact of Minimum Wage on Wages and Employment
in Developing Countries*

Sıddık TOPALOĞLU

Haziran 2025, Cilt 15, Sayı 1, Sayfa 57-72

June 2025, Volume 15, Issue 1, Page 57-72

E-ISSN: 2148-483X

e-posta: sgd@sgk.gov.tr

Yazılar yayınlanmak üzere kabul edildiği takdirde, SGD elektronik ortamda tam metin olarak yayımlamak da dahil olmak üzere, tüm yayın haklarına sahip olacaktır. Yayınlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve tablolardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

If the manuscripts are accepted to be published, the SGD has the possession of right of publication and the copyright of the manuscripts, included publishing the whole text in the digital area. Articles published in the journal represent solely the views of the authors.

Some parts of the articles and the tables can be cited by showing the source.

28. SAYIDA HAKEMLİK YAPAN AKADEMİSYENLERİN LİSTESİ

REFeree LIST FOR THIS ISSUE

Prof. Dr. Oğuz BAŞOL
Bursa Teknik Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Gülbahar ÜÇLER
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Canan ERDOĞAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Erdem CAM
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Prof. Dr. Veli YILANCI
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Doç. Dr. Aslı KAVURMACI
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. H. Eray ÇELİK
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Şenol BAŞTÜRK
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Işın KIRIŞKAN
Giresun Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Murat ENGİN
Galatasaray Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Özkan BİLGİLİ
İzmir Demokrasi Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Hakan TOPATEŞ
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Necati Alp ERİLLİ
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Atalay ÇAĞLAR
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Kürşat TUTAR
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. İlknur KILKIŞ
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Özgür Hakan ÇAVUŞ
Bursa Uludağ Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Canan ÜNAL ADINIR
Marmara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Özgür TOPKAYA
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Bige İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Nagihan DURUSOY ÖZTEPE
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Selver YILDIZ BAĞDOĞAN
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Ömer DORU
Mardin Artuklu Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

28. SAYI DEĞERLENDİRME İSTATİSTİKLERİ
EVALUATION STATISTICS FOR THIS ISSUE

Toplam gelen makale başvurusu	Number of received manuscript	23
Yayına kabul edilen makale sayısı	Number of accepted manuscript	5
Hakem süreci devam eden makale sayısı	Under consideration	7
Red edilen makale sayısı	Rejected after evaluation	11
Ön inceleme aşamasında red edilen makale sayısı	Rejected before evaluation	8
Makale kabul oranı	Accepted manuscript rate	%21

Gelişmekte Olan Ülkelerde Asgari Ücretin Ücretler ve İstihdam Üzerindeki Etkisi *The Impact of Minimum Wage on Wages and Employment in Developing Countries*

Sıddık TOPALOĞLU*

ID 0009-0006-9159-2890

Sosyal Güvenlik Dergisi / Journal of Social Security

Cilt: 15 Sayı: 1 Yıl: 2025 / Volume: 15 Issue: 1 Year: 2025

Sayfa Aralığı: 57 - 72 / Pages: 57 - 72

DOI: 10.32331/sgd.1788925

ÖZ

Asgari ücret seviyeleri ve etkileri üzerine yapılan tartışmalar onlarca yıldır devam etmektedir. Ancak, bu alandaki çalışmaların çoğu gelişmiş ülkelerde yürütülmüştür. Bu makalede ise, öncelikle gelişmekte olan ülkelerde asgari ücret artışının ücretler ve istihdam üzerindeki etkileri incelenmiştir. Özellikle istihdam ve asgari ücret arasındaki eşzamanlılık sorunu, olası değişken eksikliği gibi sayısal zorluklar, gelişmekte olan ülkelerin farklı işgücü piyasası yapıları ve kurumları dikkate alınarak tartışılmaktadır. Özellikle, kayıt dışı sektörün büyüklüğü, asgari ücretlerin bağlayıcılık derecesi, uygulama düzeyi ve etkilenen çalışanların savunmasızlığı gibi faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. Çalışmada gelişmekte olan ülkelerin ilk sıralarında yer alan; Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya, Türkiye ve Güney Afrika Üzerinde durulmuştur. Elde edilen sonuçlara bakıldığında, asgari ücretin hem resmi hem de kayıt dışı sektörlerde pozitif ücret etkilere sahip olduğuna dair önemli bulgulara ulaşılmıştır. Kayıtlı sektörde istihdam üzerindeki olumsuz etkiler genellikle sınırlı olup, kayıt dışı sektörde ise neredeyse hiç görülmemektedir. Ancak, asgari ücretlerin bağlayıcı ve etkin bir şekilde uygulandığı durumlarda, savunmasız çalışanlara yönelik olarak, belirgin ve olumlu ücret etkilerinin yanı sıra güçlü istihdam kayıplarına yol açtığı görülmektedir. Bu da gelişmekte olan ülkelere asgari ücretlerin daha yüksek ücretler ve daha düşük istihdam arasında klasik bir denge oluşturduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Ücret, asgari ücret, istihdam, kayıt dışı, monopson, savunmasız işgücü

ABSTRACT

Discussions on minimum wage levels and their effects have been ongoing for decades. However, most of the studies in this field have been conducted in developed countries. This article, by contrast, primarily examines the impact of minimum wage increases on wages and employment in developing countries. Numerical challenges such as the simultaneity between employment and minimum wage, and potential omitted variable bias, are discussed with consideration of the distinct labor market structures and institutions found in developing economies. Particular attention is given to factors such as the size of the informal sector, the degree to which minimum wages are binding, the level of enforcement, and the vulnerability of affected workers. The study focuses on leading developing countries, namely China, India, Brazil, Russia, Turkey, and South Africa. The findings reveal significant evidence that minimum wages have positive effects on wages in both the formal and informal sectors. Negative impacts on employment in the formal sector are generally limited, while they are almost non-existent in the informal sector. However, in cases where minimum wages are binding and effectively enforced, there are notable positive wage effects for vulnerable workers, accompanied by significant employment losses. This suggests that in developing countries, minimum wages create a classic trade-off between higher wages and lower employment.

Keywords: Wage, minimum wage, employment, informal, monopsony, vulnerable workforce

Önerilen Atıf Şekli: Topaloğlu, S. (2025). Gelişmekte Olan Ülkelerde Asgari Ücretin Ücretler ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security)*.15(1). 57-72

● Geliş Tarihi/Received: 24/02/2025 ● Güncelleme Tarihi/Revised: 27/06/2025 ● Kabul Tarihi/Accepted: 26/09/2025

* Dr., siddik.topaloglu@gmail.com

GİRİŞ

Asgari ücret, ücret tabanlarını düzenlemek için neredeyse evrensel olarak kabul edilen bir araçtır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (2023) göre, dünyadaki tüm ülkelerin yüzde 90'ından fazlası, ücretlerin yasal olarak izin verilmeyen belirli bir tabanın altına düşmemesini sağlayan bir tür asgari ücret düzenlemesine sahiptir. Ancak, mevcut asgari ücret seviyeleri, işçi yoksulluğunu çözmekte yetersiz kaldığı gerekçesiyle giderek daha fazla eleştirilmektedir. Günümüz asgari ücret savunucuları, düşük ücretli çalışanların İnsanca bir yaşam standardında yaşayabilmelerini sağlamak amacıyla asgari ücretlerin önemli ölçüde artırılmasını talep etmektedir.

Asgari ücret bir yüzyıldan uzun süredir çalışma hayatına girmiştir. Günümüze kadar 100'den fazla sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkede kabul edildiği görülmektedir. Buna rağmen asgari ücret tartışmaları konusunda bir görüş birliğine varılamamıştır. Asgari ücret, yoksulluğu engellemek ve düşük gelirli bireyler ile ailelerinin kendi kendine yetebilmelerini sağlamak için önemli bir politika aracı olarak kabul edilmiştir. Özellikle düşük ücretli mesleklerdeki çalışanlar ile örgütsüz çalışanları korumak amacıyla getirilmeye çalışılan asgari ücret; gelir eşitsizliğini azaltmak, ücretler üzerinde önemli bir güvenlik ağı işlevi görmek, yönetsel verimliliği teşvik etmek, işverenleri katma değer zincirinin daha yüksek seviyelerine taşımak ve üretkenlik artırıcı teknolojilere yatırım yapmayı teşvik etmek gibi çalışma hayatına önemli katkılar da sağladığı görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde, asgari ücret artışlarının sonuçlarını inceleyen geniş bir literatür bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise asgari ücrete yönelik yapılan araştırmaların çoğunun gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmaları takip etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak, bu ülkelerin iş gücü piyasası özellikleri gelişmiş ülkelere önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmalar da asgari ücretin ekonomik etkileri farklılık gösterebilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yapılan çalışmalarda, asgari ücretin üretim üzerindeki etkisinin, gelişmiş ülkelere göre genellikle daha yüksek olduğu görülmektedir. Fakat asgari ücretin etkin bir şekilde uygulanma olasılığının daha düşük olduğu belirtilmektedir. Bu ülkelerde asgari ücretin istihdam piyasalarındaki etkisine bakıldığında ise, asgari ücret politikalarının kapsamadığı büyük bir kayıt dışı sektör olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar göz önüne alındığında, asgari ücretin iş gücü piyasası sonuçlarını nasıl etkilediğini anlamak, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınma, yoksulluk dinamikleri ve gelir eşitsizliği açısından oldukça büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

I- GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE İŞGÜCÜ PİYASASI

Gelişmekte olan ülkelerdeki asgari ücrete yönelik sorunlar, gelişmekte olan ülkelerin karşılaştığı sorunlardan biraz farklıdır. Çünkü, gelişmekte olan ülkelere, asgari ücret yasaları tarafından kapsanmayan önemli bir kayıt dışı sektör bulunmaktadır. Ayrıca, asgari ücret yasalarının uygulanması gelişmiş ülkelere göre daha düşüktür. Diğer taraftan asgari ücretin istihdam piyasaları üzerindeki etkisinin, gelişmekte olan ülkelerdeki işgücü piyasası özelliklerinin, gelişmiş ülkelere farklı olması nedeniyle değişiklik gösterdiği görülmektedir. Özellikle bu durumun asgari ücret çalışmaları ve sonuçları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Neumark and Corella, 2021: 110).

A- Kayıt Dışılık Sorunu

Kayıt dışılık, ekonomik faaliyetlerin yasal düzenlemelerle kapsamadığı veya yetersiz kaldığı durumları ifade ettiği ifade edilmektedir (ILO, 2002: 2) Gayri resmi ekonomi, gölge ekonomisi, nakit ekonomisi veya kapsamayan ekonomi gibi farklı terimlerle tanımlanabilir. Bu faaliyetler, iş

kanunlarıyla düzenlenmemiş olabilir; hatta düzenlense bile, kanunlar bu alanda yeterince uygulanmayabilir. Kayıt dışı ekonomide çalışanların örnekleri arasında merdiven altı üretim çalışanları, sokak satıcıları, tarım işçileri, yarı zamanlı çalışanlar, ev hizmetlileri ve serbest çalışanların yer aldığı görülmektedir.

Ekonomideki kayıt dışı ve kayıtlı sektörler arasındaki farklar asgari ücret düzenlemelerinin etkisini farklı yönlerde değiştirebilir. Kayıtlı istihdamla kayıt dışı istihdam arasındaki ücret farkı, kayıtlı çalışanları işe almanın maliyetini değiştirir, bu da kayıtlı sektördeki iş gücü talebinin azalmasına yol açabilir (Maloney, 2004: 1162). İş gücü arzı açısından, asgari ücret artışı, kayıtlı sektörde çalışmaya yönelik ek bir teşvik sağlayabilir ve bu da kayıtlı sektördeki iş gücü arzını artırabilir. Kayıt dışı sektörün yüksek olduğu bir iş gücü piyasasında ise asgari ücret artışı, iş gücü talebindeki bir azalmaya ve kayıtlı ekonomideki iş gücü arzındaki bir artışın kombinasyonuna neden olabilir. Böyle bir durumda, standart ekonomik modeller, işçilerin işsiz kalması veya kayıtlı sektörden kayıtsız sektöre kaydırılması gerektiğini öngörür; bu da kayıtlı sektörde asgari ücret yasasına uyumsuzluk oranlarının artmasına ve kayıtsız ekonomide ücretler üzerinde aşağı yönlü baskılara yol açabilir (Fang and Hoang Ha, 2022: 12).

Öte yandan, eğer kayıt dışılık düşüğe ve yalnızca işsizlik için son çare olarak görülüyorsa, asgari ücret artışı kayıtlı sektördeki iş gücü arz ve talebi üzerinde önemli bir etki yaratmayabilir.

Kayıt dışı ekonomiler hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır, ancak bu ekonomilerin görece büyüklüğü gelişim bağlamında büyük farklılıklar göstermektedir. Birçok gelişmekte olan ülkede, kayıt dışı ekonomi iş gücünün önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Hatta bazı gelişmekte olan ülkelere, çalışma çağındaki nüfusun %80'inden fazlası kayıt dışı ekonomide istihdam edildiği görülmektedir (ILO, 2019: 3).

Kayıt dışı ekonomi doğası gereği ölçülmesi zor bir alandır. Çünkü bu ekonomiye katılan aktörler, faaliyetlerini gizli tutmak için çaba gösterirler. Medina ve Schneider; 157 ülke için kayıt dışı ekonominin tahmini büyüklüğünü ortaya koyan küresel bir veri tabanı oluşturmak amacıyla Multiple Indicators Multiple Causes (MIMIC) modelini kullanmıştır. Model, OECD ülkelerinin en düşük orana sahip olduğunu ve kayıt dışı ekonominin gayri safi yurtiçi hasılabarının %20'sinden daha azını oluşturduğunu göstermektedir. Kayıt dışı ekonomi, Latin Amerika ve Sahra Altı Afrika'da çok daha önemli bir yer tutmakta olup, sırasıyla GSYİH'nın ortalama %38 ve %39'unu oluşturmaktadır. ILO (2018) tarafından yapılan bir çalışmada da gelişmekte olan ülkelere kayıt dışı istihdamın büyüklüğü tahmin edilmiştir. Bu çalışmada, kayıt dışılık ile gelişmişlik düzeyi ve gelir seviyesinin güçlü bir şekilde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. ILO (2018) verilerine göre, kayıt dışı ekonomi, düşük gelirli ülkelere istihdamın %90'ını, orta gelirli ülkelere %67'sini ve yüksek gelirli ülkelere ise %18'ini oluşturduğu görülmektedir.

B- İş ve İstihdam Düzenlemelerinin Asgari Ücret Uygulamalarına Etkisi

Asgari ücret politikasının etkinliği yalnızca yasal düzenlemelerinin kapsamına değil, aynı zamanda uygulanabilirlik derecesine ve uyuma da bağlıdır. İş gücünün yüksek bir oranının ücretli çalışan olduğu ülkelere bile, firmaların asgari ücret düzenlemelerini ihlal etmeleri veya bunlardan kaçınmalarının mümkün olduğu görülmektedir. Çünkü bu ülkelere eğer denetim olasılığı düşük veya uyum maliyetleri yüksekse bu durum kaçınılmazdır. Gelişmekte olan ülkelere, düşük denetim seviyeleri nedeniyle asgari ücret düzenlemelerinin pek etkili olmadığına yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Denetim yetersizliği, genellikle kötü yönetim ve yeterli denetimlerin yapılmaması nedeniyle ortaya çıkar. Benzer şekilde, firmaların asgari ücret düzenlemelerinden kaçınmalarının önemli bir nedeni de, uyum maliyetlerinin yüksekliği veya denetimin az olmasıdır. Bu durum, asgari ücretin piyasa dengesinin üzerinde belirlendiğinde ve iş gücü arzı ve talebinin esnekliklerinin, firmaların verimliliğini önemli ölçüde etkileyebilecek kadar yüksek olduğunda ortaya çıkma olasılığının yüksek olduğu görülmektedir (Munguia, 2019: 3).

Gelişmekte olan ülkelerde denetim sorunu, şeffaflık eksiklikleri, yetersiz denetim kapasitesi ve zayıf yaptırımlar nedeniyle ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Bu durum kayıt dışı sektörün yüksek seviyelerde bulunmasıyla daha da karmaşıklaşmaktadır. Literatürün çoğu asgari ücretin etkilerini ülkeler arası veya bölgeler arası değişiklikleri kullanarak tahmin etmekteyken, daha yeni çalışmalar iş gücü düzenlemelerinin uygulanmasını önemli bir sorun olarak tanımlamıştır (Mansoor and O'Neill, 2021: 107)). Munguia (2019) tarafından yapılan çalışmada, asgari ücretin, yasal olarak sıkı bir şekilde uygulanması durumunda ise önemli olumsuz istihdam etkilerine yol açtığı tespit edilmiştir.

Asgari ücret uygulamalarına yönelik uyum, çeşitli şekillerde ölçülebilir (Rani vd., 2013: 384). Ampirik çalışmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntem, asgari ücretin altında maaş alan işçilerin yüzdesinin hesaplanması şeklindedir. Örneğin, Bhorat ve diğerleri bu yöntemi kullanmış, ancak aynı zamanda asgari ücrete uymama derinliğini ve büyüklüğünü de ölçmüşlerdir. Bir diğer ölçüt ise iş yerlerinde yapılan denetimler sırasında tespit edilen asgari ücret uyumsuzluğu üzerinden hesaplanmasıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde asgari ücretlerin etkilerinin incelenmesine yönelik, iş gücü piyasasıyla ilgili yasalarının uygulanabilirliğinin iş gücü piyasası sonuçları üzerindeki değişken etkilerini açıklamak için kullanıldığı dikkat çekici bir çalışma da Munguia (2019) tarafından yapılmıştır. Munguia, 250'den fazla ülke ve bölgeyi kapsayan çalışmasında, örneğin Bolivya'nın iş gücü yasalarına göre asgari ücret düzenlemelerinin uygulanmasını denetleyen bir bölüm kurduğunu ancak ihlaller durumunda ne olacağına dair bir belirleme yapılmadığını belirtmiştir.

C- Asgari Ücretin Medyan Ücrete Oranı

Asgari ücretler, işçilerin ve ailelerinin asgari gelir ihtiyaçlarının ötesine geçecek şekilde belirlenmelidir. Ancak üretim seviyeleri gibi ekonomik faktörler, asgari ücret artışlarını sınırlayabilir. Asgari ücretin ortalama çalışan başına katma değer üzerinde olduğunda, işverenlerin ek bir işçi istihdam etmeleri durumunda zarar etmeleri nedeniyle daha fazla işçi almaktan kaçınmaya yönelteceği belirtilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde, asgari ücret ile medyan ücret arasındaki oran (veya ortalama çalışan başına katma değer), gelişmiş ülkelere göre daha yüksektir. Bu, gelişmekte olan ülkelerdeki düşük mutlak medyan ücretlerini yansıttığı görülmektedir. Bu nedenle asgari ücretin, yoksullukla mücadele amacını yerine getirebilmek için yüksek bir nispi seviyede belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, uyum oranı da genellikle asgari ücretin belirlenmesinde önem taşımaktadır (Rani vd., 2013: 382). Bu nedenle asgari ücretin düşük belirlenmesi nispeten yüksek bir uyum derecesiyle ilişkili olabilir.

Bu olasılığı incelemek için, asgari ücretin medyan ücretlere oranı (sözde basitleştirilmiş Kaitz endeksi) ve asgari ücretin ortalama ücretlere oranı (Terrell ve Almedia, 2008: 8) aracılığıyla asgari ücret seviyesi ölçülebilir. Terrell ve Almedia'nın çalışması, asgari ücretin ücret dağılımında nispeten yüksek seviyelerde belirlendiği ülkelerde, asgari ücret artışlarının iş gücü piyasasında önemli bir işsizliğe yol açacağını göstermektedir. Bazı çalışmalar, asgari ücret artışının düşük ücretli işçilere faydası olmadığını ve hatta onların zararına olabileceğini göstermektedir (Neumark vd., 2004: 431).

D- Asgari Ücretin Savunmasız İş Gücü Üzerindeki Etkisi

“Savunmasız işgücü” terimi, işgücü piyasasında yapısal eşitsizlikler nedeniyle dezavantajlı konumda bulunan grupları ifade eder. Bu gruplar arasında çocuklar, kadınlar, Kendi hesabına çalışanlar ve göçmenler gibi çok büyük bir kısmı, herhangi bir gelir güvencesinden ve sosyal koruma

erişiminden yoksun olmakla birlikte bu statüde çalışanlar ILO tarafından “savunmasız istihdam” olarak nitelendirmektedir (Kaya, 2020: 95).

Asgari ücret, genellikle asgari ücretten ya da neredeyse asgari ücretin üzerinde maaş alan örgütüz işçileri korumayı amaçlar. Bu nedenle, asgari ücret araştırmalarının, tüm nüfusun istihdam oranı veya gelirine bakmaktan ziyade bu işçilere odaklanması gerektiği ifade edilmektedir. Çünkü yüksek ücretli çalışanlar asgari ücret yasalarından daha az etkilenme olasılığına sahiptir. Gelişmiş ülkelerde, asgari ücret araştırmaları, asgari ücretli işçilerin orantısız olarak daha fazla yer aldığı bu yaş grubunu ve endüstrileri (örneğin, yiyecek hizmetleri ve perakende sektörü) geniş bir şekilde incelenmiştir (Belman ve Wolfson 2015: 1-39). Gençler arasında asgari ücretli işçilerin nispeten büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Dünyada çoğu asgari ücretli çalışanın, hane halkı gelirlerinin en düşük kısmında yer aldığı genel olarak kabul edilmektedir. Ancak, asgari ücretli çalışanların özellikleri ülke ve bölgeye göre değişiklik göstermektedir. Avrupa’da, asgari ücretli çalışanların yüzde 69’u gelir dağılımının alt yarısında yer almaktadır (ILO, 2020). Ayrıca, daha düşük gelirli hanelerdeki asgari ücretli çalışanlar, daha varlıklı ailelerdeki çalışanlara göre daha yaşlı olma ve tek ebeveynli olma eğilimindedir. Ancak, birçok düşük gelirli çalışanın, gelişmekte olan ülkelerde ücretli çalışanlar yerine serbest meslek sahibi olan çalışanlardan oluştuğu görülmektedir. Genel olarak, kadınlar, genç işçiler, düşük eğitilmiş veya düşük beceri seviyelerine sahip işçiler ve kırsal bölgelerdeki işçilerin, düşük ücretli çalışanlar arasında daha fazla yer aldığı görülmektedir. İş özellikleri açısından ise asgari ücretli çalışanların, daha yüksek ücretli işlerde çalışanlara kıyasla daha fazla geçici sözleşmeli ve yarı zamanlı işlerde çalıştığını göstermektedir (ILO, 2020).

Asgari ücretin savunmasız işçiler üzerinde olumsuz istihdam etkisine yol açması, bu işçilerin maaşlarının, asgari ücretle doğrudan etkilenme olasılığına sahip olmasından kaynaklandığı görülmektedir (Neumark ve Corella 2021: 110). Ancak, asgari ücretin çok düşük belirlenmesi durumunda ise düşük ücretli ve savunmasız işçiler için bile etkisi olmadığı ifade edilmektedir.

II- GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ASGARİ ÜCRET TEORİSİ

Asgari ücret politikasının işgücü piyasası sonuçları üzerindeki etkileri, ekonomistler ve politika yapımcılar arasında tartışılmaktadır. Asgari ücretin işgücü piyasası üzerinde olumlu etkileri olduğunu destekleyenler, en düşük ücretlilerin maaşlarının artırılmasının yoksulluk ve eşitsizliği azaltmaya yardımcı olacağını ifade etmektedirler. Buna karşılık, bu görüşe karşı çıkanların, böyle katı bir işgücü piyasası müdahalesinin esnek ücretlerin piyasa rolünü engelleyeceğini ifade etmektedirler. Ayrıca daha fazla işsizliğe de neden olabileceğini ve hatta daha fazla insanı yoksulluğa iteceğini öne sürmektedirler. Asgari ücretin etkisi, büyük ölçüde işgücü piyasasının yapısına bağlı olduğundan, mevcut istihdam teorisi hangi görüşün doğru olduğunu net bir şekilde ortaya koyamamaktadır. Asgari ücret genellikle rekabetçi işgücü piyasalarında istihdam koşulları için olumsuz görülmektedir. Ancak bu durum işgücü piyasası tekelleşmişse ve asgari ücret çok yüksek belirlenmemişse, istihdam sonuçlarını iyileştirebileceği ifade edilmektedir.

A- Tam Rekabetçi İş Gücü Piyasası Modeli

Asgari ücretin istihdam piyasası üzerindeki etkilerine dair klasik ekonomik model, homojen işgücü, rekabetçi bir işgücü piyasası ve asgari ücret yasalarının tam kapsadığı (veya kayıt dışı ekonominin olmadığı)

varsayımlarına dayanan rekabetçi işgücü piyasası modelidir. Ancak, kayıtlı ve kayıt dışı istihdam arasındaki geçişleri dikkate alan ikili sektör modelinin¹, kayıt dışı sektörün nispeten büyük olduğu gelişmekte olan ülkeler için daha uygun ve geçerli olduğu kabul edilmektedir (Fang, Hoang Ha, 2022: 10).

B- Monopson Piyasalarda İş Gücü

Monopsoni modeli, kayıtlı sektördeki işgücü piyasasının ağırlıklı olarak monopsonistik bir yapıya sahip olduğu durumlarda uygulanır. Monopson gücüne sahip bir firma, çalışanlara ödeyeceği ücretleri, piyasa dengesinin altında bir seviyede belirleyerek kârını maksimize edebilir. Klasik bir örnek, izole bir yerleşim yerinde bir madene sahip olan bir madencilik şirkettir. Bu şirket, başka rakip firmalar olmadığından ve çalışanların başka yerlerde iş aramasını coğrafi izolasyon engellediğinden, ücretleri adil ve değerinin altında belirleme gücüne sahiptir. Bu durum, şirketin o yerde tek işveren olmasından kaynaklanmaktadır (Boal ve Ransom, 1997: 92).

Bu durum, şu ana kadar bir deniz feneri etkisi olarak yorumlanmıştır; burada ifade edilen, asgari ücretteki bir artışın, kayıt dışı sektördeki ücretlerin artmasına yol açmasıdır (Boeri, vd., 201: 56). Kayıtlı sektörlerdeki ücretler, kayıtsız sektördeki pazarlıklar için de bir referans fiyatı haline gelebilir.

Kayıtsız sektör de kayıtlı sektörle aynı ücreti ödeyebilir. Ancak ödenen bu ücret içinde sigorta, vergi vb. gibi yan ödemeleri ödemekten kaçındığı görülmektedir. Uyumsuzluk, iş sözleşmesinin diğer yönlerinde de gözlemlenir; örneğin, maaş vergileri, ücretli tatiller, sağlık sigortası primleri vb. (Amadeo ve Camargo 1997: 231). İşçiler ve firmalar bu anlaşma ile daha iyi bir duruma gelir; işçiler, kayıtlı sektöre benzer bir ücret alırken, firmalar için daha düşük harcamaya neden olabilir. Bu şekilde, kayıtsız sektör, işgücü piyasası düzenlemelerinin maliyetlerinden kaçınmayı sağlayabilir (Maloney, 1999: 154). Eğer kayıtsız sektörde monopson gücü varsa, kayıtlı sektörde asgari ücretin uygulanması, kayıtsız sektörde de ücretlerin artmasına neden olacağı ifade edilmektedir (Khamis, 2011: 481).

III- GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ASGARİ ÜCRETE YÖNELİK UYGULAMALAR

Gelişmiş ülkelerden, özellikle de ABD'den, asgari ücret üzerine yapılan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar, genellikle en fazla incelenen grup olan gençler arasında, istihdamda %1-3 civarında bir azalma bulmuştur (Brown, 1999; 2115). 1980'ler verilerini içeren sonraki çalışmalar ise daha küçük ve çoğu zaman istatistiksel olarak önemsiz etkiler bulmuş, genellikle %1'in altındaki etkiler ortaya çıktığı görülmüştür (Neumark and Wascher, 2008: 501).

A- Asgari Ücretin İstihdam Üzerindeki Etkisi

Kayıtlı sektör istihdamını inceleyen çalışmaların çoğunda, iş gücü düzenlemelerinin istihdamın bazı yönleri üzerinde önemli olumsuz etkiler yarattığını bulmuştur. Ancak, böyle bir istihdam kaybı etkisi, kayıtsız sektördeki istihdam üzerindeki olumlu etkilerle telafi edilebilir. Bu nedenle, iki sektör arasındaki bu karşıt etkiler nedeniyle, toplam istihdam üzerindeki net etki belirsizdir. İstihdam etkileri yönelik yapılan çalışmalarda bu değişikliği göstermektedir; bu, ülkelerin kurumsal özelliklerindeki farklılıklar ile odaklanan gruplardaki farklılıklar göz önüne alındığında şaşırtıcı olmamalıdır. Asgari ücret politikalarına ilişkin yapılan bazı çalışmalar da istihdam üzerinde olumsuz etkiler bulunmuş olsa da etkilerin büyüklüğü genellikle çok fazla olmadığı görülmektedir.

¹ **İkili sektör modeli:** Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kayıtlı (formel) ve kayıt dışı (enformel) istihdam arasındaki yapısal ayrımı ve bu iki sektör arasındaki geçişleri anlamak için kullanılan önemli bir çerçevedir.

Son zamanlarda, gelişmekte olan ülkelerden elde edilen verilerle yapılan 1000’den fazla tahmini gözden geçiren ve özetleyen iki önemli çalışma Broecke vd., 2017; Neumark and Corella, 2021’nin asgari ücret etkilerinin değişkenliğini ortaya koymuştur.

Broecke vd’nin yaptığı çalışmada, toplam GSYİH ile ölçülen 14 büyük gelişmekte olan ekonomide asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini incelenmektedir. Bu ülkeler arasında Arjantin, Brezilya, Şili, Çin, Kolombiya, Hindistan, Endonezya, Meksika, Polonya, Filipinler, Rusya Federasyonu, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye yer almaktadır.

Neumark ve Corella (2021)’nin yaptığı çalışma da gelişmekte olan ülkelerdeki asgari ücretlerin istihdam üzerindeki etkilerine ilişkin 61 çalışma incelenmiştir. Yapılan incelemede, tüm tahminlerin ortalama elastikliğinin küçük bir negatif etki gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda güçlü bir asgari ücret uygulaması ve denetimi olan ülkelerde, kayıtlı sektördeki savunmasız çalışanlar için güçlü bir iş kaybı etkisi ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Diğer taraftan, önemli pozitif asgari ücret etkileri gösteren tüm tahminler, kayıtsız sektörle ilgili çalışmalara karşılık gelmektedir. Aynı zamanda çalışmaların rekabetçi modelle daha uyumlu olduğu, monopson modeline ise daha az uyumlu olduğu ifade edilmektedir.

B- Asgari Ücretin Ücretler Genel Seviyesi Üzerindeki Etkileri

Asgari ücret artışları, doğrudan kayıtlı sektör ücretlerini etkiler. Asgari ücret artışı, kayıtlı sektörde çalışan işçilerin ücretlerinin yükselmesine neden olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Pozitif ücret etkisinin, önceki asgari ücrete yakın kazançlar elde eden işçiler için en belirgin olduğu öne sürülmektedir. Freeman (2010), gelişmekte olan ülkelerdeki asgari ücret çalışmaları üzerine bir literatür taraması yapmıştır. Bu çalışmaya göre, asgari ücretin, kayıtlı sektörde düşük ücretli çalışanların maaşlarını artırdığını ve incelenen gruplardaki düşük ücretli çalışanlara yardımcı olduğu sonucuna varmıştır.

Ampirik çalışmalar, kayıtsız sektördeki ücretlerin arttığını veya en azından kayıtlı sektördeki artışla değişmediğini güçlü bir şekilde göstermektedir. Bhorat ve arkadaşları (2016), Lemos (2009), Andalon ve Pages (2009) ve Gindling ve Terrell (2007)’nin çalışmalarında, gelişmekte olan ülkelerde yüksek asgari ücretin, tüm çalışanların toplam kazançlarını artırma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Ancak, çalışmalar ayrıca asgari ücret artışının hem kazananlar hem de kaybedenler yarattığını göstermektedir. Bazı çalışanların, toplam kazançlarını artırırken, diğerleri işsiz kalma, düşük ücretli işlere itilme veya çalışma saatlerinin düşürülmesi ile toplam kazançlarında azalma gösterdiği görülmektedir. Bu durum özellikle kayıtlı sektörden, kayıtsız sektöre geçiş yapan işçiler için geçerli olduğu görülmektedir.

IV- GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE ASGARİ ÜCRETİN ETKİLERİ

Gelişmiş ülkelerdeki işgücü piyasaları, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki piyasalardan farklılık gösterebilir. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde daha büyük kayıtsız sektör ve kırsal alanlarda geniş bir nitelsiz işgücü havuzu bulunmaktadır. Özellikle de bu ülkelerde asgari ücrete uyum sağlamanın zor olduğu kabul edilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde, asgari ücret artışlarının sonuçlarını inceleyen geniş bir literatür bulunmakta iken, gelişmekte olan ülkelerdeki asgari ücret çalışmaları son yıllarda araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Gelişmekte olan ülkelerle ilgili araştırmalar genellikle OECD ülkelerinden yapılan araştırmaları

takip etmiştir, ancak gelişmekte olan ülkelerin karşılaştığı sorunlar, OECD ülkelerinkilerden farklı ve daha karmaşıktır. Gelişmekte olan ülkelere, asgari ücret düzenlemeleriyle kapsanmayan sektörlerin daha yaygın olduğu ve bu sektörlerin OECD ülkelerine göre çok daha önemli olduğu görülmektedir (Fang and Lin, 2021: 9). Ayrıca, asgari ücretler genellikle orta düzeydeki ücretlere kıyasla yüksek belirlenmesine rağmen uygulamada denetimlerin yetersiz olduğu ifade edilmektedir. Bu farklar göz önüne alındığında, asgari ücretlerin işgücü piyasası üzerindeki etkilerini anlamak, ekonomik kalkınma, yoksullukla mücadele ve eşitsizliğin azaltılması için kritik öneme sahip olduğu görülmektedir.

Asgari ücret politikalarının işgücü piyasası sonuçları üzerindeki etkileri, ekonomistler ve politika yapımcılar arasında yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Asgari ücret destekçileri, en düşük ücretlilerin maaşlarının artırılmasının yoksulluk ve eşitsizlikle mücadeleye yardımcı olacağını savunurken, karşıtları, bu tür katı piyasa müdahalelerinin esnek ücretlerin rolünü engelleyeceğini ve muhtemelen daha fazla işsizlik yaratacağını ve hatta daha fazla insanı yoksulluğa itebileceğini iddia etmektedir (Neumark, Wascher; 2017: 597). Asgari ücretlerin genellikle rekabetçi işgücü piyasası modelinde istihdamı olumsuz etkilemesi beklenirken, işgücü piyasası tekeli (monopson) yapılarla tanımlanıyorsa, asgari ücretin istihdamı artırabileceği olasılığı vardır. Teorik işgücü ekonomisi, asgari ücretlerin etkileri konusunda net bir cevap sunamamaktadır; bu etkiler, işgücü piyasası yapıları ve işgücü kurumlarına büyük ölçüde bağlıdır (Fang ve Hoang Ha, 2022: 15).

Bu çalışmada, gelişmekte olan ülkelere asgari ücret etkilerinin analizini zorlaştıran istihdam piyasası faktörleri/özellikleri göz önünde bulundurularak, asgari ücret çalışmalarının ülkeler arası karşılaştırmasını yapmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada gelişmekte olan ülkeler olarak; Çin, Hindistan, Brezilya, Rusya, Türkiye ve Güney Afrika seçilmiştir. Bu ülkeler, dünyadaki farklı bölgeleri temsil eden altı büyük yükselen ekonomidir. Ayrıca bu ülkelere, işgücü piyasaları çok farklı asgari ücret seviyelerine, sektörel kayıt dışılığa ve uygulama düzeylerine sahip olması da bu ülkelerin seçilmelerinde etkili olmuştur.

A- Çin

Son yıllarda, Çin'deki istihdam piyasasında asgari ücretin etkisine yönelik çalışmalar dikkat çekmiştir. Bu etkiler, gelişim seviyeleri farklı olan Çin'in çeşitli bölgelerinde de farklılık göstermektedir. Örneğin, Ni vd. (2011) iller düzeyindeki verileri kullanarak, asgari ücretin genel istihdam üzerinde anlamlı bir olumsuz etkisi olmadığını bulmuşlardır. Bölgeler arasında yapılan analizlerde ise, daha gelişmiş olan doğu bölgesinde hafif olumsuz etkiler ve gelişmekte olan merkez ve batı bölgelerinde 2000-2005 dönemi boyunca pozitif sonuçlar gözlemlenmiştir. Wang ve Gunderson (2011) ise 2000-2007 yılları arasında kırsal göçmenlerin kentteki durumunu ele alarak yaptıkları çalışmada, her bir bölge için istihdam üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir olumsuz etki bulunmamıştır. Ancak, sektörel analizler yapıldığında, Wang ve Gunderson, doğudaki kamu sektöründe pozitif istihdam etkisi ve merkez ile batı bölgelerindeki özel sektörde olumsuz etkiler bulmuşlardır.

Fang ve Lin (2015), asgari ücretin çeşitli alt gruplar üzerindeki etkilerini incelemiştir. Bu çalışmada, 2004-2009 dönemi boyunca doğu ve merkez bölgelerinde asgari ücretin istihdam üzerinde çok fazla olmasa da olumsuz etkileri olduğunu, ancak batı bölgesinde (istatistiksel olarak anlamlı olmasa da) pozitif sonuçlar bulmuşlardır. Genç ve düşük ücretli işçileri hedef gruplar olarak ele alan Fang ve Lin (2015), doğu ve merkezdeki istihdam kaybı etkilerinin, bu hedef gruplar için daha derinlemesine olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuç, asgari ücretin toplam istihdam üzerinde önemli bir etkisi olmasa da savunmasız işçilerin önemli ölçüde istihdam kaybı yaşadığını göstermektedir.

Ücret etkileri açısından, Fang ve Lin (2015), doğu ve merkez bölgelerinde hedef gruplar için anlamlı pozitif etkiler bulmuş, ancak batı bölgesinde anlamlı bir etki bulamamıştır. Çalışmada, bölgeler arasındaki bu farklılıkları açıklamak için her bölgedeki denetim seviyelerini araştırmışlardır. Araştırma dönemi boyunca, doğu bölgesindeki denetim seviyelerinin güçlü bir şekilde artmış olduğu, oysa merkez ve batı bölgelerinde denetim seviyelerinde herhangi bir artış gözlemlenmediği bulunmuştur. Fang ve Lin'in tahminleri, doğu bölgesindeki gelişmişlik düzeyinin daha yüksek olduğunu ve denetimlerin ücretler ve istihdam üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu, batı bölgesinde ise denetimlerin etkisinin bulunmadığını, merkez bölgesinde ise daha küçük bir etki olduğu görülmüştür.

Özetle, Çin için mevcut literatür, asgari ücretin toplam düzeyde ücretler üzerinde pozitif bir etkisi olduğu, istihdam etkisinin ise çok düşük olduğunu göstermektedir. Ancak, ücretler ve istihdam üzerindeki etkilerin, örgütsüz çalışanlar için daha belirgin hale geldiği görülmektedir. Bu grup, belirgin şekilde daha yüksek ücret artışları yaşamış ancak daha büyük istihdam kayıplarıyla karşılaşmıştır. Ayrıca, incelemede denetim seviyelerinin önemi vurgulanmaktadır. Asgari ücret etkilerinin, denetimin zayıf olduğu bölgelerde daha az belirgin ve daha az önemli olduğu görülmektedir.

B- Hindistan

Hindistan'da asgari ücret yasalarının istihdam üzerindeki etkisi üzerine yapılan araştırmalar sınırlıdır ve bu durumun, ülkedeki yüksek kayıtsız iş gücü oranı ve denetim eksiklikleri ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Belser and Rani 2012: 22). Kayıt dışı istihdam, toplam istihdamın %80'inden fazlasını oluşturmakta ve bazı işçiler için uyumsuzluk oranının %90'a kadar çıktığı görülmektedir (Fang and Lin, 2021: 12).

Soundararajan (2019), inşaat sektöründe asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Bölgeler arasındaki iş gücü denetçisi sayısı ve asgari ücret seviyesindeki farkları kullanarak yapılan çalışmada, zayıf denetim seviyelerine sahip bölgelerde istihdam üzerinde negatif veya sıfır etki, güçlü denetim seviyelerine sahip bölgelerde ise pozitif veya sıfır etki bulunmuştur. Gudibande ve Jacob, 2004 ile 2012 yılları arasında ev hizmet işçilerine yönelik olarak yürürlüğe giren asgari ücret yasasının etkisini değerlendiren bir araştırma yapmıştır. Hindistan'daki ev hizmet işçilerinin, iş gücü yasalarından yararlanamayan bir grup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada, yasaların kısa vadede, çok küçük bir büyüklükte de olsa, reel ücretler üzerinde pozitif bir etki yarattığı ve yasaların uzun vadede reel ücretler üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mansoor ve O'Neill (2020) de benzer bir sonuç bulmuşlardır. Araştırmalarına göre, Hindistan'da asgari ücret artışının istihdam oranını düşürmediği, ancak ücretleri ve tüketimi olumlu şekilde etkilediği sonucuna varmışlardır. Ancak, olumlu asgari ücret etkisinin, denetim seviyeleri ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Buna karşın, zayıf denetim olan bir iş gücü piyasasında (uyumsuzluk oranı %60) bir işçi, her bir rupi² artışı için 45 paise alırken, denetim olmayan bir iş gücü piyasasında (uyumsuzluk oranı %80'in üzerinde) bir işçi, her bir rupi artışı için yalnızca 12 paise alır. Bir paise, bir rupinin 1/100'üdür.

C- Brezilya

Lemos vd. (2004) de, 1982'den 2000'e kadar olan verileri kullanarak Brezilya'daki çeşitli maaş dağılımlarındaki asgari ücretin etkisini incelemiştir. Bu inceleme sonucunda, asgari ücretin ücret

² Hindistan para birimi

dağılımını yaklaştırdığı görülmüştür. Asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisi ile ilgili olarak da Lemos, asgari ücretin olumsuz bir istihdam etkisi olmadığını, varsa da bu etkinin ihmal edilebilir düzeyde olduğunu bulmuştur. Lemos (2009), daha düşük enflasyon dönemi (1995-2004) verilerini kullanarak kayıtlı ve kayıtsız sektörler için asgari ücret etkilerini ayrı ayrı incelemeye çalışmıştır. Ana bulgu, asgari ücretin her iki sektörün de ücret dağılımını yaklaştırdığı, ancak istihdamı etkilemediği yönündedir. Yaklaşma etkisi, kayıtlı sektörün alt kısmında ve kayıtsız sektörün üst kısmında gözlemlenmiştir. İstihdam sonuçları, her iki sektörde de asgari ücret artışından sonra iş sayısında veya çalışma saatlerinde bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Özetle, Brezilya'daki hem kayıtlı hem de kayıtsız sektörlerde ücret etkilerinin önemli olduğu, ancak istihdam etkilerinin bulunmadığı veya kayda değer olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Neumark vd (2006), daha düşük enflasyon dönemine ait (1996-2001) verilerini kullanarak, ev sahipleri ve kiracılar ele alınmıştır. Gerekçe, ev sahiplerinin genellikle kayıtlı sektörde çalıştığı, kiracıların ise kayıtsız sektörde çalıştığı düşüncesine dayanmaktadır. Ev sahipleri için, makul düzeyde genel bir işsizlik etkisi bulunmuştur. Ancak, bu olumsuz işsizlik etkilerinin çoğu düşük ücretli çalışanlar arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Kiracı bireylerde ise istihdam ve çalışma saatleri üzerinde bazı zayıf olumlu etkiler bulunduğu belirtilmiştir.

Ücret etkileri ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, asgari ücretin düşük ücretli çalışanlar için bağlayıcı olduğunu ve ücretlerin alt seviyelerinde artış sağladığı, yüksek ücretli çalışanlar üzerinde ise bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Yine de asgari ücretin ücret dağılımını yaklaştırdığı bulunmuştur. Son olarak, Neumark vd. (2006), asgari ücretin aile gelirin olan etkileri incelerken, ev sahibi ve kiracı bireylerin ücret ile istihdam üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonuçlarına göre, asgari ücret artışının gelir dağılımının alt kısmındaki aile gelirini olumlu yönde etkilediğini ancak bu etkinin uzun vadede azaldığını göstermektedir. Bu bulgu, ücretlerin hızlı bir şekilde tepki verdiğini, ancak istihdam ayarlamalarının daha yavaş gerçekleştiğini öne sürmektedir.

D- Rusya

Rusya Federasyonu'nda asgari ücret araştırmaları sınırlıdır; bunun nedeni, asgari ücretin ortalama ücretlere göre düşük seviyede olması ve kayıtsız sektörün düşük seviyelerde olmasıdır. Göreceli olarak düşük olan asgari ücret, yalnızca küçük bir çalışan kesimini doğrudan etkiler. Bu nedenle, Rusya'daki asgari ücretin istihdam üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaların çoğu, olumsuz bir etki bulamamış veya minimal etki olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Muravyev ve Oshchepkov (2016), Rusya'da asgari ücretin önemli ölçüde arttığı 2007 yılında yapılan bir çalışmada, asgari ücretin nominal olarak iki katına çıkarılmasını incelemişlerdir. Buna bağlı olarak, asgari ücret ile ortalama ücret arasındaki oran yaklaşık olarak %10'dan %20'ye yükselmiştir. Çalışmada, asgari ücretin kayıtlı sektördeki genel istihdam üzerinde olumsuz ancak istatistiksel olarak anlamlı olmayan etkiler bulmuş, kayıtsız sektörde ise istatistiksel olarak anlamlı olumlu bir istihdam etkisi gözlemişlerdir. Sonuçlar, çalışanların kayıtlı sektörden kayıtsız sektöre hareket ettiğini göstermektedir. Ancak, tahmin edilen etkiler ekonomik olarak çok anlamlı olmadığı, çünkü asgari ücretin iki katına çıkması, yalnızca kayıtsız sektörde istihdam oranını %6.1 oranında artırmıştır (veya asgari ücretteki %10'luk bir artış, gayri resmi sektörde %0.6'lık bir istihdam artışına yol açmaktadır). Farklı alt gruplara odaklanıldığında, asgari ücretin genç işsizlik oranını %16.5 ve kadın işsizlik oranını %6.0 oranında artırdığını bulmuşlardır.

Ücret etkileriyle ilgili olarak, Lukyanova (2011), 2005-2009 yılları arasındaki Rusya'daki kurumsal sektör verilerini kullanarak, asgari ücretteki keskin bir artışın ücret dağılımı üzerindeki etkilerini

incelemiştir. Sonuçlar, asgari ücretin, genel ücret dağılımının alt kısmında önemli bir gelir yaklaştırma etkisi yarattığını göstermektedir. Teorik olarak, Rusya’da asgari ücret artışının, düşük ücretli işçilerin nispeten küçük bir kesimini doğrudan etkileyen asgari ücret düzenlemesi nedeniyle mütevazı bir ücret etkisi yapması beklenmektedir. Lukyanova’nın çalışması, asgari ücretin artışının, ücret dağılımının alt kısmında ücret belirlemesi üzerinde asgari ücretin yasal düzenlemesinin verdiği bir sinyal (deniz feneri) olarak önemli yansıma etkileri yarattığını göstermektedir. Kapelyuk (2015), 2006-2011 yılları arasındaki dönemi incelemiş ve asgari ücret artışının yoksulluk oranını azaltmaya katkıda bulunduğunu ancak bu etkinin büyüklüğünün düşük olduğunu bulmuştur. Gerçek asgari ücretin %10’luk bir artışının, yoksulluk oranını yaklaşık %0.74 oranında düşürdüğü tespit edilmiştir.

E- Türkiye

Türkiye’de asgari ücret, 1951’de uygulanmaya başlamıştır. İlerleyen yıllarda ILO sözleşmelerinin kabul edilmesiyle, Türkiye’deki asgari ücret uygulamalarının kapsamında ve belirlenme yönteminde değişiklikler yaşanmıştır (Yolvermez, 2020: 2443). Türkiye, ILO’nun 1951 tarihli, ‘Tarımda Asgari Ücret Tespiti Usulleri Hakkında 99 sayılı Sözleşmesi’ni 1969’da 1928 tarihli ‘Asgari Ücret Tespit Usulleri İhdasına İlişkin 26 sayılı Sözleşme’ sini de 1973’de onaylamıştır (Aydın, 2014). Bunun sonucunda, asgari ücret mevzuatına hem uluslararası bir nitelik ve dayanak kazandırılmış hem de uluslararası kuruluşlar karşısında bir sorumluluk üstlenilmiştir. 1982 Anayasası’yla birlikte gerek niteliksel gerekse kavramsal olarak asgari ücret anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasanın 55(2)’de “Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır” hükmünde “adil ücret” kavramı vurgulanmış, Anayasanın 55(3)’de “asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur” hükmü sosyal ve ekonomik koşulların beraber değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Korkmaz, Avsallı, 2012: 154). Yukarıdaki düzenlemelerden de görüldüğü gibi seçilen ülkeler içinde asgari ücret konusunda en ileri yasal düzenlemelere sahip ülke Türkiye’dir.

Türkiye’de asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisine yönelik yapılan çalışmada, Türkiye’de 2008-2012 döneminde istihdamın belirleyicileri ve istihdam ile asgari ücret arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada 16 sektöre ilişkin verilerden oluşan panel regresyon modelleri kullanılmıştır. Çalışmada, asgari ücretin istihdamı olumsuz yönde etkilediği şeklindeki ekonomik teorinin yaygın inancın aksine asgari ücret ile istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Korkmaz ve Çoban (2006)’ın, Türkiye’de asgari ücret ile işsizlik arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkileri incelenmiş ve asgari ücretin işsizlik üzerinde olumsuz bir etkisinin olduğuna yönelik bir sonuca ulaşamamıştır (Korkmaz ve Çoban, 2006). Güven ve diğerlerinin (2009), Türkiye için asgari ücret ve istihdam arasındaki ilişkileri 1969-2008 dönemi incelenmiştir. Çalışma sonucunda asgari ücretle istihdam arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya koyulmuş ve asgari ücretin istihdam üzerinde olumsuz bir etki yaratabilmesi için piyasa ücretinin üstünde belirlenmesi gerektiğinden, çalışmada asgari ücretin istihdam üzerindeki daraltıcı etkisinden bahsetmenin uygun olmayacağı sonucuna varılmıştır (Güven vd., 2009: 154).

Akgeyik ve Yavuz (2006)’da yaptığı araştırmada, asgari ücret ile işsizlik arasında bir nedensellik tespit etmişlerdir. Dağlıoğlu ve diğerleri (2011) de bu alanla ilgili detaylı bir araştırma yapmışlardır. Söz konusu bu araştırmada 16 sektöre ilişkin verilerden oluşan çalışmada, asgari ücretin istihdamı olumsuz yönde etkilediği şeklindeki iktisat literatüründeki yaygın inancın aksine asgari ücret ile istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Burcu ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada da asgari ücret artışının önemini yansıtan etki değişkenleri kullanarak yapılan

tahminler asgari ücretteki yüzde 1’lik bir artışın ücretleri ilave olarak yüzde 0.22-0.35 aralığında artırdığına işaret etmektedir. Ücret tepkisi kayıt dışı çalışanlar, gençler ve lise altı eğitimliler için daha sınırlı olmuştur. Asgari ücret artışı beraberinde kayıt dışı çalışma ihtimali artış göstermiş, ayrıca haftalık çalışma saatleri artmıştır. Bunun yanı sıra, asgari ücret etkisine kayıtlı ve kayıt dışı çalışanlar ayrımında bakıldığında, sonuçların ikili piyasa tezini desteklemediği görülmektedir. Hem kayıtlı hem de kayıt dışı çalışanlarda ücretler artmıştır. Bu durum, diğer bazı gelişmekte olan ülkeler için gözlenen asgari ücretin “deniz feneri” etkisinin (lighthouse effect), Türkiye işgücü piyasası için de geçerli olduğuna işaret etmektedir.

Güneş (2007) ise asgari ücret ile ortalama ücret düzeyi arasında uzun dönemli bir nedensellik ilişkisi olduğunu ortaya koymuş ve asgari ücretin ortalama ücretler aracılığıyla makro-ekonomik değişkenleri etkileme potansiyeline sahip olduğunu savunmuştur. Kargı (2013)’nın, Türkiye ekonomisinin 2005-2012 dönemine yönelik olarak yaptığı çalışma da asgari ücretin, ücret yapışkanlığı etkilerini analiz etmiştir. Ulaşılan sonuçların başında, asgari ücretin, yoksulluk sınırı ile arasındaki yüksek açıklıkla birlikte, açıkl sınırının üzerine çıkmış olduğu; enflasyonla karşılıklı bir etkileşim içinde olmadığı ve GSYİH artışları tarafından yeterince desteklenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

F- Güney Afrika

1999 ile 2007 yılları arasında, Güney Afrika, her sektör için ayrı ayrı asgari ücret belirleyen sektörel asgari ücret yasasını yürürlüğe koymuştur. Örneğin, 2002 yılında ev işleri sektörü için bir asgari ücret, 2003 yılında ise tarım sektörü için bir asgari ücret belirlenmiştir. Aşağıda tartışıldığı gibi, her sektör için birkaç asgari ücret çalışması yapılmıştır. 2019 yılında ise yeni bir ulusal asgari ücret yasası kabul edilerek, saat başına 20 Zar³ olarak belirlenmiştir.

Bhorat ve diğerleri (2014), 2003 yılında yürürlüğe giren tarım sektörü için sektörel asgari ücret yasasının etkilerini incelemiştir. Asgari ücret, ilk uygulama döneminde, maaş dağılımının yaklaşık %70’inde yer alacak şekilde oldukça yüksek belirlenmiş ve tarım sektöründe büyük bir şok yaratmıştır. Regresyon sonuçları, tarım işçilerinin maaşlarında önemli artışlar olduğunu göstermektedir. Ancak, Bhorat ve diğerleri. (2014), asgari ücret yasasının etkisiyle istihdamın dramatik bir şekilde azaldığını ortaya koymuştur. Tarım işçisi olma olasılığının, yasa sonrası dönemde yaklaşık %9 azaldığı bulunmuştur. Bu etkiler, istihdam kaybı etkilerinin daha çok düşük vasıflı işçiler için geçerli olduğunu göstermektedir. Özellikle, istihdam kaybının büyük ölçüde yarı zamanlı işçilerde yoğunlaştığı görülmüştür; 2002’de örneklemin %23’ünü oluşturan yarı zamanlı işçilerin oranı 2003’te %6’ya düşmüştür. Çalışmada, istihdam kaybı sonuçlarının yalnızca asgari ücret yasasıyla ilişkili olmadığını, tarım sektörüne özgü başka faktörlerin de bu durumu etkileyebileceğini belirtmektedir. Bu faktörler arasında tarım GSYH’sı, çiftliklerin net karı, tarım teknolojisindeki değişiklikler ve gıda fiyatları yer almaktadır. Ancak, bu faktörlerin 2003 sonrası dönemde istihdamı azalttığına dair herhangi bir bulgu bulamamışlardır. Sonuç olarak, çalışmada, düşük verimliliğe sahip iş gücünün, iş gücü maliyetlerindeki büyük artış nedeniyle sektörden çıkarıldığını, yani en düşük vasıflı işçilerin ilk olarak sektörden ayrıldığını belirtilmektedir.

Dinkelman ve Ranchhod (2012) ise, 2002 yılında yürürlüğe giren ev işçileri için sektörel asgari ücret yasasının etkisini incelemişlerdir. Ev işçilerinin maaş tabanı, ev işçilerinin medyan aylık gelirlerinin 1,5 katı olarak belirlenmiştir. Sonuçlar, ev işçilerinin asgari ücret artışı sonrasında önemli ücret artışları yaşadığını göstermektedir: maaşlar ortalama olarak %18,9 ile %21,7 arasında artmıştır. Güçlü bir denetim olmamasına rağmen, çalışmada, politika değişikliğine güçlü bir ücret tepkisi

³ Güney Afrika para birimi

olduğu ve yoğun veya genişleme marjlarında sınırlı istihdam azalması olduğu bulunmuştur. Ev işçileri için istihdam etkisi, Bhorat ve diğerleri (2014) tarafından tarım işçileri için gözlemlenen önemli istihdam kaybı etkisiyle çeliştiği görülmektedir. Bhorat ve diğerleri. (2014), bu farklılıkları şu nedenlere dayandırmaktadır: (i) ev işçileri için arzın tarım sektörüne kıyasla çok daha düşük olması (%40), ve (ii) tarım sektöründe düşük verimli iş gücünün yerini alacak sermaye yatırımlarının daha fazla olması. Sonuç olarak, ev işçileri için talep son derece inelastiktir ve asgari ücret artışının, ev işleri sektöründeki tüm işçilerin maaşlarını önemli ölçüde artırdığı görülmektedir. Aslında, sektörel asgari ücretlerin istihdam üzerindeki etkisi, tarım sektörü dışındaki hemen hemen her sektörde pozitif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışılan sektörlerin neredeyse tamamında, tarım sektörü hariç, önemli bir işsizlik etkisi olmadığı ve maaş artışlarının olduğu bulunmuştur. En az nitelikli, yarı zamanlı tarım işçileri, düşük verimlilikleri ve yerlerine geçebilecek sermaye yatırımlarının mevcut olması nedeniyle önemli derecede iş kaybı yaşadığı görülmüştür.

Yukarıda yapılan çalışmalarda, seçilen ülkelerdeki asgari ücret elastikiyetinin istihdamı %0,52 oranında azalttığını göstermektedir. Bu etki büyüklük açısından nispeten küçüktür. Çalışmalardaki bulgular, asgari ücret etkisinin marjinal olarak pozitif ancak ekonomik olarak küçük olduğunu göstermektedir: Asgari ücretten %10'luk bir artış, istihdamda %0,03 - %0,04 arasında bir azalmaya yol açtığı yukarıda yapılan çalışmalarda görülmektedir. Genel olarak, özet istatistikler, asgari ücretlerin istihdam üzerindeki etkisinin küçük olduğunu ancak negatif olduğunu doğrulamaktadır (Fang ve Hoang Ha, 2022: 25).

Asgari ücret etkilerinin analizini zorlaştıran iş gücü piyasası faktörleri/özellikleri göz önünde bulundurularak, yukarıdaki ülkeler çalışma için seçilmiştir. Bunlar, dünyanın farklı bölgelerini temsil eden altı büyük gelişen ekonomidir. Brezilya'da hem kayıtlı hem de kayıt dışı sektörler üzerindeki çalışmalar, ücret etkilerinin önemli olduğunu, ancak istihdam etkilerinin bulunmadığını veya önemli olmadığını göstermektedir. Rusya Federasyonu'ndaki asgari ücret araştırmaları sınırlıdır ve çalışmalar, düşük asgari ücret seviyesinin (bağlayıcı olmayan ya da sembolik bir düzeyde olmasının) bu duruma neden olduğunu göstermektedir. Literatür, asgari ücretin ücretler üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu, ancak hem kapsanan hem de kapsanmayan sektörlerde buna karşılık gelen istihdam etkilerinin olmadığına dair sonuçlar sunmaktadır. Ancak, uyum önemlidir. Daha yüksek asgari ücretlerin kazançlar üzerindeki etkileri, düşük uyumlu rejimlerde (veya kayıt dışı sektörde) azalır. Bununla birlikte, asgari ücretin hem ücretler hem de istihdam üzerindeki etkileri, savunmasız işçiler için büyütülmüştür. Bu grup, önemli ölçüde daha yüksek ücret artışı yaşamış, ancak daha yüksek asgari ücretlerin sonucu olarak daha belirgin istihdam kayıpları da yaşamıştır. Özellikle Güney Afrika'da, en düşük vasa sahip part-time tarım işçileri, asgari ücret artışı sonucunda, en düşük verimlilikleri ve bu işçileri ikame edecek sermaye yatırımlarının bulunmaması nedeniyle önemli bir istihdam kaybı yaşamıştır. Türkiye'de yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde ise asgari ücretin istihdam üzerindeki etkisinin olumlu olduğuna yönelik çalışmalar varken, olumsuz olduğuna yönelik bir sonuca ulaşılamadığı görülmektedir. Ücretlere yönelik çalışmada ise uzun vadede olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir.

Çalışmalar arasındaki karşılaştırmalar, asgari ücretin ücretler ve istihdam üzerindeki etkilerinin, asgari ücret seviyesine, uygulama düzeyine ve her ülkenin iş gücü piyasası özelliklerine ve iş gücü kurumlarına bağlı olarak değiştiği kabul edilmektedir. Asgari ücret artışının ücret etkilerine ilişkin olarak, "deniz feneri etkileri" yaygın olarak tanınmaktadır ve yapılan çalışmalar incelendiğinde, kayıtlı sektördeki ücret tabanındaki bir artışın ardından kayıt dışı sektördeki ücretlerin arttığını veya en azından etkilenmediğini göstermektedir.

SONUÇ

Gelişmekte olan ülkelerdeki birçok çalışma, asgari ücretlerin etkileri konusunda karışık sonuçlar üretmiştir. Rekabetçi model ve kurumsal faktörler, daha güçlü şekilde olumsuz istihdam etkilerini olduğuna yönelik etkiler sıklıkla dile getirilmiştir.

İstihdam, kayıtlı sektörde orta düzeyde veya önemsiz bulunmuş iken, kayıt dışı sektörde ise hiç bulunmamıştır. Ancak, asgari ücretler bağlayıcı ve uygulanabilir olduğunda, savunmasız çalışanlara odaklanan çalışmalar, önemli ve pozitif ücret etkileri ve güçlü işsizlik etkileri bulmuştur. Bu da gelişmekte olan ülkelerde asgari ücretlerin daha yüksek ücretlerle daha düşük istihdam arasında klasik bir denge oluşturduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelerde asgari ücret artışlarının optimal seviyesini değerlendirirken, düşük gelirli ailelerin gelirlerini artırıp artırmadığı gibi diğer sonuçları da göz önünde bulundurmak önemlidir. Genel olarak asgari ücretlerin gelişmekte olan ülkelerde çok fazla olmasa da yoksulluğu azaltma eğiliminde olduğu öne sürülmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki asgari ücret çalışmalarındaki beklenmeyen sonuç, asgari ücretlerin hem kayıt dışı hem de kayıtlı sektörlerde ücretleri artırdığına dair önemli tespitlerin bulunmasıdır. Bazı çalışmalar, asgari ücret artışının bazı ülkelerde istihdam üzerinde olumsuz etkiler yarattığını öne sürerken, bu etkilerin genellikle çok az olduğunu belirtmektedir.

Kaynakça

- Akgeyik, T. ve Yavuz, N. (2006). *Türkiye’de Asgari Ücret, Milli Gelir ve İşsizlik İlişkisi* (Ekonometrik Bir Analiz). 2006. 49.
- Amadeo, E.J. and Camargo, J.M. (1997). Brazil: Regulation and Flexibility in the Labor Market. In: Edwards S, Lustig NC (ed) *Labor Markets in Latin America: Combining Social Protection with Market Flexibility*. Brookings Institution Press. Washington D.C. 201-234.
- Andalon, M. and Pages, C. (2009). Minimum Wages in Kenya. In: Kanbur R, Svegnar J (ed) *Labour Markets and Economic Development*, Routledge, Abingdon. 236-268.
- Aydın, F. (2014). Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. [https://ailevecalisma.gov.tr/media/1332/tuerkiye-taraf%C4%B1ndanonaylanan-ilo-soezle%C5%9Fmeleri.pdf.] (Erişim: 15 Şubat 2024).
- Belman, D. and Wolfson, P. (2015). What Does the Minimum Wage do in Developing Countries? A Review of Studies and Methodologies. *International Labour Organization*. [https://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2015/489328.pdf.]. (Erişim: 22 Aralık 2024). 1-39.
- Belser, P. and Rani, U. (2015). Minimum Wages and Inequality. In: Berg J (ed) *Labour Markets, Institutions and Inequality*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham. 123-146.
- Bhorat, H., Kanbur, R. and Mayet, N. (2012). Minimum Wage Violation in South Africa. *International Labour Review*. 151(3). 277-87.
- Bhorat, H., Kanbur, R. and Stanwix, B. (2014). Estimating the Impact of Minimum Wages on Employment, Wages and Non Wage Benefits: The Case of Agriculture in South Africa. *American Journal of Agricultural Economics*. 96(5). 1402-1419.
- Boal, W. M. and Ransom, M.R. *Journal of Economic Literature*. 35(1). 86-112.
- Boeri, T., Garibaldi, P. and Ribeiro, M. (2011). The Lighthouse Effect and Beyond. *The Review of Income and Wealth*. 57(1). 54-78.
- Broecke, S., Forti, A. and Vandeweyer M. (2017). The Effect of Minimum Wages on Employment in Emerging Economies: A Survey and Meta-Analysis. *Oxford Development Studies*. 45(3). 366-391.

- Brown, C. (1999). Minimum Wages, Employment and the Distribution of Income. In: Card D, Ashenfelter O (ed) *Handbook of Labor Economics*. Elsevier. North Holland. 2101-2163.
- Cooke, F.L. (2005). *HRM, Work and Employment in China*. Routledge: London. 1-248.
- Dağlıoğlu, S. ve Bakır, M. A. (2011). Türkiye’de Asgari Ücretin İstihdam Üzerindeki Etkisinin Sektörel Panel Regresyon Modelleri ile İncelenmesi. *Sosyal Güvençe Dergisi*. 8. 35-68.
- Dinkelman, T. and Ranchhod, V. (2012). Evidence on the Impact of Minimum Wage Laws in an Informal Sector: Domestic Workers in South Africa. *Journal of Development Economics*. 99(1). 27-45.
- Fang, T. and Lin, C. (2015). Minimum Wages and Employment in China. *IZA Journal of Labor Policy*. 4(1). 1-30.
- Fang, T., Gunderson, M. and Lin, C. (2021). The Impact of Minimum Wages on Wages, Wage Spillovers and Employment in China: Evidence from Longitudinal Individual-Level Data. *Review of Development Economics*. (25)2. 854-877.
- Gindling, T. H. and Terrell, K. (2007). The Effects of Multiple Minimum Wages Throughout the Labor Market: The Case of Costa Rica. *Labour Economics*. Elsevier. 14(3). 485-511.
- Gudibande, R. R and Jacob, A. (2020). Minimum Wages for Domestic Workers: Impact Evaluation of the Indian Experience. *World Development*. 2020. 104-943.
- Güneş, Ş. (2007). Minimum Wage and Average Wage Relationship in Turkey: A Cointegration and Error Correction Analysis. *Akdeniz İİBF Dergisi*. 13. 185-199.
- Güven, A., Mollaveliöğlu, Ş. ve Dalgıç, B. Ç. (2009). Asgari Ücret İstihdamı Arttırır mı? (1969–2008) Türkiye Örneği. *ODTÜ Gelişme Dergisi*. 38(2). 147-166.
- ILO (2002). Resolution Concerning Decent Work and the Informal Economy. International Labour Organization. [https://www.ilo.org/asia/info/WCMS_098314/lang--en/index.htm].(Erişim: 20 Aralık 2024).
- ILO (2018). Women and Men in the Informal Economy: A Statistical Brief. International Labour Organization. [https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_626831.pdf]. (Erişim: 13 Aralık 2024).
- ILO (2019). Development Centre Studies Tackling Vulnerability in the Informal Economy. OECD-ILO 2019. 1-150. (Erişim: 12 Aralık 2024).
- ILO (2020). Global Wage Report 2020-21: Wages and Minimum Wages in the Time of COVID-19. International Labour Organization. [https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_762534/lang--en/index.htm]. (Erişim: 24 Ocak 2025).
- Kapelyuk, S. (2015). The Effect of Minimum Wage of Poverty: Evidence From RLMS-HSE Data. *Economics of Transition*. 23(2). 389-423.
- Kargı, B. (2013). Ücret Yapışkanlığı Hipotezi’nin Test Edilmesi: Türkiye’de Asgari Ücret ve Büyüme Üzerine Zaman Serileri Analizi 2005-2012. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 2(37). 183 – 210.
- Khamis, M. (2011). Does the Minimum Wage Have A Higher Impact on the Informal Than on the Formal Labour Market? Evidence From Quasi-Experiments. *Applied Economics*. 45(4). 477-495.
- Korkmaz, A. ve Avsallı, H. (2012). Türkiye’de Asgari Ücretin Hukuksal Yönü. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. 4(2). 152-153. [<https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423869093.pdf>]. (Erişim : 14 Şubat 2024).
- Korkmaz, A. ve Çoban, O. (2006). Emek Piyasasında Asgari Ücret, İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Bir Analizi, Türkiye Örneği 1969-2006. *Maliye Dergisi*. 151. 16-22.
- Lemos, S. (2009). Minimum Wage Effects in a Developing Country. *Labour Economics*. 16(2). 224-237.

- Lemos, S., Rigobon, R. and Lang, K. (2004). Minimum Wage Policy and Employment Effects: Evidence From Brazil. *Economia*. 5(1). 219-266. [<https://www.jstor.org/stable/20065471>]. (Erişim: 14 Aralık 2014).
- Lukiyanova, A. (2011). Effects of Minimum Wages on the Russian Wage Distribution. Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP 09/EC/2011.
- Maloney, W. (1999). Does Informality Imply Segmentation in Urban Labor Markets? Evidence from Sectoral Transitions in Mexico. *The World Bank Economic Review*. 13(2). 275-302.
- Maloney, W. (2004). Informality Revisited,. *World Development*. 32(7). 1159-1178.
- Mansoor, K. and O’Neill D. (2020). Minimum Wage Compliance and Household Welfare: An Analysis of Over 1500 Minimum Wages in India. *World Development*. 147. 105-653.
- Medina, L. and Schneider, F. (2019). Shedding Light on the Shadow Economy: A Global Database and the Interaction with the Official One. *Cesifo Working Paper No.* 7981. 1-52.
- Munguia, Luis F (2019). Minimum Wages and Enforcement Effects on Employment in Developing Countries, SSRN. 25 August 2019. 1-33. [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3442352.]. (Erişim: 25 Aralık 2024).
- Muravyev, A. and Oshchepkov, A. (2016). The Effect of Doubling the Minimum Wage on Employment: Evidence from Russia. *IZA Journal of Labor & Development*. 5(1). 1-20.
- Neumark, D. and Corella, M. (2021). Do Minimum Wages Reduce Employment in Developing Countries? A Survey and Exploration of Conflicting Evidence. *World Development*. 137:105-165.
- Neumark, D., Cunningham, W. and Siga, L. (2003). The Distributional Effects of Minimum Wages in Brazil: 1996-2001. *Public Policy Institute of California Working Paper No.* 2003.23.[<https://ssrn.com/abstract=448983>].
- Neumark, D., Cunningham, W. and Siga, L. (2006). The Effects of the Minimum Wage in Brazil on the Distribution of Family Incomes: 1996-2001. *Journal of Development Economics*. 80(1). 136.
- Rani, U., Belser, P., Oelz, M. and Ranjbar, S. (2013). Minimum Wage Coverage and Compliance in Developing Countries. *International Labour Review*. 152(3-4). 381-410.
- Soundararajan, V. (2019). Heterogeneous Effects of Imperfectly Enforced Minimum Wages İn Low-Wage Labor Markets. *Journal of Development Economics*. 140. 355-374.
- Terrell, K. and Almeida, R.K. (2008). Minimum Wages in Developing Countries: Helping or Hurting Workers? World Bank. [https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11742.].(Erişim: 12 Aralık 2024).
- Wang, J. and Gunderson, M. (2011). Minimum Wage Impacts in China: Estimates From A Prespecified Research Design, 2000- 2007. *Contemporary Economic Policy*. 29(3). 392-406.
- Yolvermez, B. (2020). Türkiye’de Asgari Ücret Sorunlarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 2020/4. 2441-2462.
- Zhang, J. and Deng, J. (2005). On Minimum Wage System of Peasant Laborers. *Journal of Beijing Agricultural Vocation College*.19. 46-49.